

הרבה כבשים קטנות על הגוף של סבא

זה קרה בכיתה ו'. הייתי אז בן אחת-עשרה וחצי או שתיים-עשרה. באותה שנה בחרו בקיבוץ את אמא שלי לתפקיד מנהלת הכלבו. אני לא חושב שיש ילד או ילדה שלא רוצים את אמא או אבא שלהם בתור מנהלי כלבו. זה המקום הכי טוב בקיבוץ.

בשנה שאני מדבר עליה, הכלבו היה כל הדברים שאהבתי, אבל בעיקר כל הדברים המתוקים.

בחנות הכלבו של הקיבוץ עמד שולחן ארוך ועליו תצוגה של תכשיטים זולים, כל מיני שרשראות וצמידים ועגילים. זה היה שולחן מכוער, מהסוג שעשו פעם בנגריות הקיבוציות. לא עברו שם אמנים גדולים אלא חברי קיבוץ שהיו להם ידיים טובות ומדויקות, מספיק בשביל להכין זוויות למדפים ומיטות נוער לבתי הילדים. גם סבא שלי עבד שם. תפקידו היה להכין משקופים לחלונות. אהבתי להסתכל על הדרך בה הוא עושה את החריצים האלה במשקופים, שנועדו לתריס או לזכוכית, מין מסילות עץ עדינות שבתוכן החלון היה זו לפתיחה או סגירה.

לסבא היה ריח מיוחד, של עץ ארוך שרוף ודבק נגרים ומי גילוח וזיעה חמוצה. מכל הריחות בעולם, זה היה הריח שהכי אהבתי.

בנגרייה תמיד היה חם. לא היו מזגנים, רק מאווררי תקרה ענקיים, ברזליים, שחגו באיטיות מעלי ומעל סבא, כמו עטלפים משרי רעות. סבא היה מוריד את חולצת הפלאנל שלו ונשאר רק עם הגופייה הזו, הלבנה. אהבתי להסתכל על תלתלי הכסף שביצבצו בחלקים החשופים של החזה והכתפיים שלו, ולפעמים מצאתי את עצמי לחוש: הרבה כבשים קטנות על הגוף של סבא, הרבה כבשים קטנות על הגוף של סבא.

לא היה שום סיכוי שבעולם שסבא ישמע אותי. הרעש של מאוורר התקרה והמסורים החשמליים שעברו מסביב היה חזק, ומפני כך אטמים צהובים, קטנים, נחו בתוך האוזן שלו, כמו מכשירי שמיעה. לסבא שלי היו פנים שזופות, ואפילו לא כתם זיקנה אחד על העור היה לו, רק קצת נקודות על גב היה, שדווקא חשבתי שהן כמו קישוט, מנוקדות כאלה, ולא תוצאה של איזה דבר נורא כמו סרטן העור. גב היר שלו נראה כמו עוגייה אנגלית עם שוקולד צ'יפס למעלה.

מכל מקום, השולחן ההוא, בכלבו? זה לא סבא עשה. זו לא הטריטוריה שלי, הוא הסביר באחת הפעמים שישבתי איתו בארוחת הבוקר של הנגרים, מין טקס כזה, שני גברים יושבים על שרפרפי עץ מול שני גברים, ביניהם כיסא נוסף שמשמש כשולחן, ועליו קוטג' וגבינה צהובה וגוש חמאה על מלבן חרסינה ועגבניות פרוסות שמלח גם

נספג בהן ומלפפונים שלמים, רחוצים, בוהקים בטריותם, ושניים או שלושה סוגי זיתים ופרוסות לחם שחור מקמח אהיר.

מה שתמיד חיכיתי לו בזמן ארוחת הבוקר ההן, היה הקפה השחור שסבא בישל על פתילייה. אני אף פעם לא שוטף את הפינג'אן, הוא הסביר לי, והוסיף כי כמה שהפינג'אן מלוכלך יותר, ככה הקפה טוב יותר, ולעיניים השואלות שלי הוא הסביר עוד, יש את השומן של הקפה, הוא נספג בפינג'אן המתכתי, ובעצם בכל פעם שמכינים קפה חדש, הוא מקבל את השומניות של הקפה הקודם, וככה, בעצם, מקבל את הטעם שלו.

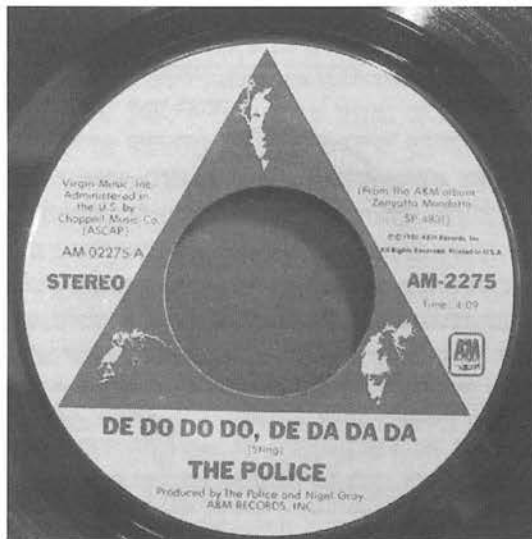
הריח גם היה טוב, והעונג האמיתי שלי, כילד אבל גם כמבוגר, היה לטבול ופלים בספל השחור, להגישם אל שפתי, להרגיש את התהליך שעובר הופל, מין התפרקות וריכוך, שפוררו לגמרי את דפי הופל ובמקביל המסו את שכבות השוקולד שבין הדפים הדקיקים. הרגע המדויק הזה, של המגע בין הופל הנמס, שכתמי קפה וגרגרי הל עיטרו אותו, היה רגע שכאשר אני מחפש מילה להגדיר, אז זה די פשוט, קוראים לזה אושר.

הם ישבו לא רחוק מהמכונה הזו, שמחליקה את משטחי העץ, מהלוע שלה עפו שבבי עץ, נסורת נעימה וזהובה כמו קדאיף שמקשט ממתקים ערביים. אהבתי להריח את הנסורת. גם היום אני אוהב להריחה, למולל אותה בין אצבעות הידיים, להרגיש את הקרוזל שלה, שילד חשבתי עליו בתור מצע לעכברים לבנים, עם אף ורוד, חמוד, בתוך אקווריום זכוכית, וכגבר אני מדמיין קרוזל מסוג אחר, של שערות גוף.

השולחן בכלבו היה שולחן מעץ מזויף, פירורים של עץ שהודבקו ושימשו מילוי לדיקט ולציפוי הפורמייקה האדום, שמכל הצבעים, היה הצבע הכי פחות מתאים שם.

עכשיו נזכרתי שגם באחד במאי הכריחו אותנו ללבוש חולצות אדומות ולנפנף בדגלים אדומים בתהלוכות המוניות וצפופות בעיר התחתית של חיפה, בעיקר ברחובות העצמאות ואלנבי ויפו, שתמיד רציתי לברוח מהם, להיעלם בקהל העצום והרועש, לשייט בין האנשים ולרחץ מעליהם, להיעלם בסמטאות של ואדי סליב או ואדי ניסנס, להריח את הפלאפל והקפה עם מי הוורדים והחומסיות של כיכר פריז והמגדרה שהתבשלה על מגש נחושת ענקי עם ערימות של צימוקים ושקדים גרוסים ופיסטוק טחון ותבלין שלא ממש החלטתי אם אני אוהב או שונא ומכל מקום להגות את שמו אני אוהב, בהרט, בה הא ראט, וככה הייתי הולך עם דופק מהיר ולב נרגש ומכנסי חאקי קצרים וחולצה אדומה מפויחת, כן, בכיתי, בכיתי, ואני לא זוכר

שחיפשתי היתה שם, באותו השולחן, מקוטלגת לפי שמה הפרטי ולא שם המשפחה, Holiday. היה ברור שלא אוכל לקנות את התקליט הזה. אבא ואמא נתנו לי 25 שקלים, חצי ממה שהיה כתוב על התקליט הכפול, ועוד 25 לבודקס גבינה בולגרית אצל סמי בודקס שמול המשביר לצרכן או חומס בכיכר פריז, לשם בין כה תכנתי להגיע עם אחי בכרמלית. הוא ראה את המבט הזוגיתי בעיניים שלי, שאמר, אני נורא רוצה את התקליט הזה, והציע שנתקשר לבית של ההורים. בעיניים של אחי היתה דאגה אבל גם לחץ אני זיהיתי שם, מין הבעה שאמרה, שיט, רק שהאח התינוק שלי לא יתחיל לבכות לי כאן. על עמוד בטון שעמד באמצע החנות נשען טלפון חוגה מברזל ירקרק, עם חלונית פלסטיק אליפטית עכורה. ריח של חלודה הכה בי כשהתקרבתי אליו, ואת פעולת החיוג ביצעתי בזהירות, שומר מפני לכירתה המסוכנת של החוגה. בבית של ההורים איש לא ענה. השעה היתה חמש או שש אחר הצהריים. אבא בטח יצא לצעידה

בגבעות, אמרתי לאחי, עדיין מחכה לתשובה, צלילים של חיוג מנפחים לי את הראש, ואמא, הוספת, אמא בטח אצל השכנה. הנחתי את השפופרת, אחי אמר, יאללה, בוא נקנה ונגמור עם זה, מה שיהיה יהיה, ובאמת, כמה דקות מאוחר יותר כבר עמדנו באמצע רחוב הרצל, שבינתיים החשיך והתקרר, שקית אפורה עם לוגו של אדום של "התקליט" בידי הרועדת. במורד הרחוב ראיתי את שעון הקיר הענק של בית הרואר המרכזי שבפינת הרחובות הרצל הנביאים והחלוץ, וריח של שישליק כבש ומאפים הגיע מכיוון השעון. נזכרתי בשעון הקוקייה המעצבן של אבא ואמא, זיכרון שהפך את התקליט לכבד ומעיק. אח שלי אמר, בוא, שלא נפסיד את הכרמלית, אז התעשתי והלכתי לידו, מדמיין את הכרמלית מתחת לאספלט, נחש אנקונדה שזוחל במהירות ובכוח בכטן העיר. בדרך אל הלוע הצהוב והמקושט של הכרמלית, שפתיים פעורות של עיר אפורה ודהויה, אחי ואני קלטנו שכבר אין לנו כסף לאוכל, רק לנסיעה באוטובוס מכיכר פריז הביתה, אפילו לא חמישה שקלים לכרמלית, אז אמרתי לאחי, בוא נרד לכיכר דרך המדרגות, זה לא סיפור, בדיוק 182 מדרגות מפינת חסן שוקרי והנביאים ועד לכיכר פריז, ואחי, פניו

אפילו בגלל מה, ילד בן אחת-עשרה וחצי או שתיים-עשרה שהולך בסמטאות בין בתי אבן וחבלי כביסה וסדינים ותחתונים לבנים וחזיות מתנפנים מולו בריח המתוק הזה, המחרמן, של מי הורדים ואבקת הכביסה, מתנשף, מחיש צעדי, ולא מפסיק לרגע מההגייה הזאת, האוטומטית, בא הא ראט, בא הא ראט.

באחד במאי של אותה שנה, אחרי שבבוקר ביקרתי את סבא בנגריה, נכנסתי לכלבו. אמא לא היתה שם. אז חשבת, נו, תחכה קצת, יש זמן עד שהאוטובוסים הצהובים יבואו לאסוף את כל הכיתות למצעד בחיפה. הסתובבתי בכלבו. חוץ ממני היתה בכלבו האשה המבוגרת שעבדה עם אמא. ראיתי אותה מסדרת דברים במחסן של הכלבו. מעבר לדלפק ושולחן הפורמייקה האדום והקופה היה פתח שהוביל אל חלל המחסן. היא עמדה שם, אשה בת שישים וחמש, אולי שבעים, וסידרה בגדים חדשים על קולבים, מוציאה אותם מעטיפת הצלופן, מיישרת, מצמידה מדבקת מחיר חדשה, ותולה על סורג של עגלת ברזל. השיער הערמוני שלה היה אסוף לאחור ולכוד במכבנת עץ שאת ריח המהגוני שלה הרחתי היטב. זה דרג לי באף, ובזמן שהכנסתי אצבעות לנחיריים וכיווצתי את האף במין תנועה כזו, של משיכה וגם פחיסה, שעוררה תחושה נעימה אבל גם מעצבנת, שתיגמר כבר אבל שלא תיגמר אף פעם, ראיתי אותו.

זה היה מחזיק מפתחות עם דגם של תקליט ויניל. על רקע עשורת מחזיקי המפתחות שהיו תלויים בתצוגה קטנה על סטנד עדין עשוי נחושת, הוא מאוד בלט. לא רק בגלל צורת התקליט העגולה, והגודל שלה, אלא בגלל שעל התקליט המיניאטורי היתה תמונה של עטיפת התקליט של להקת פוליס, עם השיר שכל הזמן ניגן ברדיו, דה דו דו דו, דה דה דה דה.

ברגע המדויק הזה, של המפגש בין האישונים שלי למחזיק המפתחות לבין מדפי המתוקים ומדפי המיצים של פריגת ופרימור ובקבוקי הקינלי הכתומים לבהייה באשה המבוגרת, שלחתי יד מהירה אל התקליט של סטינג, אנדי סאמרס וסטיוארט קופלנד, בודדתי אותו משאר המחזיקים שהיו בצרור, ובדיוק ברגע שאמא נכנסה בסערה לכלבו, טמנתי אותו בכיס המכנסיים.

שעות אחדות מאוחר יותר שוב הייתי בוואדי ניסנס. גם השנה החולצה האדומה שלי היתה מיזעת ומפויחת מדמעות וזיעה. לא אהבתי תהלוכות ומצעדים. זה עיכב אותי. רציתי לעוף, לרוץ, להתקדם מהר, ובתהלוכות פוליטיות היו המון אנשים מקדימה, מאחורה, משמאל ומימין. הרגשתי לכוך.

מהנתיב שפסעתי בו יכולתי להבחין בבתי האבן הערביים של רחוב חסן שוקרי ובמבנים המשופצים של עיריית חיפה. ריח של אשמה ושקר לפת אותי, הסתלסל סביבי, התגנב לנחירי ופשט בהם, ממיס גושי נזלת קשים ומרסס עשבי שערות עדינים. אחריו בא חיזיון של תקליט ויניל שחור ומבריק חג על מקומו באיטיות, מעורר מחדש את רגש האשמה שנבט כמה שבועות קודם לכן, בחנות "התקליט" שברחוב הרצל 11, שם הייתי עם אחי הגדול וקניתי את התקליט הראשון בחיי. זה היה האלבום הכפול של החיפושיות. עמדנו שם, אחי ואני, בקומה השנייה של הבניין הישן, אליה מגיעים אחר טיפוס במדרגות טחובות, שחשכה וריח של סקס עצוב מעיקים עליהן ועל ההולך בהן, בוחנים את תצוגת התקליטים שסודרה בדוכנים. מגע של ניילון היה להם, כמו כריכים במזנון. קרטון בהיר חצץ בין התקליטים ועליו שמות של להקות או זמרים וזמרות, ואני שאלתי בקול רם: למה כתוב Beatles ולא The Beatles? זה סקרן אותי, וגם כילי הולדיי

עייפות, שערות ופצעונים של נער בן שש-עשרה על לחייו, הביט בי מופתע, מי סיפר לך את זה, וגם זאת אמר: אתה השתגעתי, זה המון ללכת.

לאבא ואמא לא גילינו כלום, גם כאשר שאלו אבל איך, אבל תקליט עולה עשרים וחמישה שקלים אז איך מצאתם תקליט כפול באותו המחיר, גם אז מרחנו שקר על מבצעים, ומאז החיפושיות עבורי זה לא רק דה לונג אנד ווינדינג רואה, זה גם שקר ארוך ומפותל, מוצמד באטבים לכל אחת ואחת מחוליות הצוואר והגב ועמוד השדרה, כמו תחתונים מוכתמים שמתבדרים ברוח ההיא, הרעה, על חבלי כביסה בשכונה שפעם גרתי בה.

בוואדי ניסנס הכו בי ריחות טובים. זו היתה שעת הכנת ארוחת הצהריים לילדים שלומדים בבתי הספר הפרטיים של הערבים אבל גם למסעדות הקטנות של העיר התחתית בישרו על פתילות במטבחי הנירוסטה שנחבאו בבתי האבן הטחובים. הלכתי מהר, נזהר שלא להחליק בשבילים מרדצפי האבן של הסמטאות. פעילות רחשה משני צידי השביל המרוצף. זקנים ישבו על שרפרפים וסקרו את המתרחש ברחוב, עישנו סיגריה. מישהו יצא מאחת הכניסות ושפך אל הרחוב מים מדלי. אני זוכר שבניגוד לריח המעופש, הרוחה, של הביוב, היה להם ריח טוב של סבון רצפה.

בין חבלי כביסה ומרפסות אבן מלאות עציצי גרניים וגדרות ברזל מעוטרות הבחנתי בהבזקים כחולים, מעין קרעים. זה היה היס, מגופים ומכילות אף הם נראו, ואני הלכתי מהר, מתנשף, מתנשם, מהעיניים ולגו דמעות שנמהלו בזיעת הלחי, ומה שלא נתקל בשפתיים ונכנס לגרון פשוט המשיך במורד הצוואר והתגנב אל החולצה והחזה והבטן ונעצר בחגורת העור של המכנסיים, שידעתי שבערב, כשנחזור הביתה, אוריד אותה ואריח גם אותה, מין ריח חמוץ של זיעה ועור. אני אוהב להריח.

בפינה של קונדיטורייט עבד אל מהאדי ובית הספר לנוירות עצרתי והתיישבתי. הגרון שלי היה יבש, והייתי רעב. כאב לי בבשר שבין המותניים להתחלת הרגל. זה היה מחזיק המפתחות. הוא דקר אותי. סטינג, אנדי סאמרס וסטיוארט קופלנד במשולש הצבעוני של עטיפת התקליט כבר לא עוררו את השיר ההוא, דה דו דו, אלא נזפו במין התרסה, נו, נו, נו.

כל מה שהיה עד עכשיו, דגלים אדומים וקריאות במגאפון וריחות של תבשילים ערביים ומרצפות אבן חלקות, הכל נמוג כלא היה, והדבר היחיד שחייתי באותו רגע היה בושה, ואחר כך גם אשמה. מוכרחים להחזיר את זה, חשבתי בקול רם, מוכרחים להחזיר את זה לכלבו לפני שאמא תגלה שחסר משהו, תפסתי את הראש, ביזיון, חשבתי מהר, ביזיון, הילד של מנהלת הכלבו גונב מהכלבו. קמתי מהר ורצתי נגד התנועה של עשרות ילדות ערביות בחולצות מעומלנות וכחולות, מכופתרות, עם סמל בית ספר, שבדיוק יצאו ברעש ובחצאיות ג'ינס מהשיעורים ורצו לבתיהן, מציפות את סימטאות הוואדי כמו הפרים השחורים בפייסטה של פמפלונה. רצתי לנקודת הסיום של תהלוכת האחד במאי, יצאתי מוואדי ניסנס, חציתי את רחוב העצמאות ומשם לכיכר פלמר ולבית המכס ולחניון של תחנת הרכבת בנמל. תעלות מכוערות נפערו בקו האמצע של רחוב העצמאות, ואני חלפתי על פני פועלי מחלקת עבודות ציבוריות עטויים וסטטים כתומים-זוהרים, כובעי בוב הבנאי מגוחכים מטילים צל על חוטמם האדום, המחוטט. וגם זאת אני ראינו: האוטובוסים הצהובים שלנו. הם בלטו על רקע הכחול של מי הים והאדום חום כמו

מרק שעועית ברוטב עגבניות של הקונטיינרים והמנופים. בנסיעה הביתה ישבתי ליד עתליה. היא היתה צעירה ממני רק בכמה חודשים, אבל כבר התחילו לצמוח לה שדיים קטנים. חבל שאני מסריח ומזיע, חשבתי לעצמי, דווקא כשהבת הראשונה בכיתה עם ציצים מתיישבת לידי. עתליה הסתכלה עלי ואמרה: יש לך מלא נסורת על הראש. התחלתי לבכות, והיא שאלה, אבל למה, אבל מה קרה, ולא ענית, רק חשבתי על סבא שלי, כמה שאני אוהב אותו, ועכשיו מה יקרה אם יגלו שאני גנבתי את מחזיק המפתחות. הוא יתבייש בי ולא ירצה שאבוא יותר לנגרייה, לראות אותו מתקין משקופים לחלונות ולשמוע רכילות בארוחות הבוקר שלו ושל החברים שלו. הם תמיד סיפרו כל מיני דברים על ההורים של החברים שלי, וככה למדתי שכולם שוכבים עם כולם, ובעצם אפשר להסביר למה יאיר או איתן לא ממש דומים להורים שלהם. עתליה החזיקה לי את היד וחיכה. הרגשתי יותר טוב עם היד שלי בתוך היד שלה. ככה נסענו בערך חצי שעה, דמומים, הדמעות שלי התייבשו על הלחיים, והיד הזועה בכף היד של עתליה.

כבר מהכביש שעולה לטבעון ומתעקל אל הכניסה לקיבוץ ראיתי, דרך חלון האוטובוס המטונף, את אמא ואבא שלי. זה הסוף, חשבתי, בטח הזקנה מהכלבו גילתה שחסר משהו. רציתי להוציא את מחזיק המפתחות ולעשות איתו משהו, לתת לעתליה, לזרוק מהחלון אולי, לתחוב בחריץ של מושבי האוטובוס דמויי העור. הדופק שלי דהר. זה היה מאוחר מדי. האוטובוס עצר, כולם קמו ורק אני נשארתי בתוך כף היד של עתליה. בבטן שלי התערבבו בושה ופחד אבל גם התחלה של התאהבות בעתליה. לא רציתי שהיא תקום, רציתי שנישאר ככה עד שאמא ואבא ילכו.

אבל עתליה קמה. הגשתי אל נחירי את כף היד שלי, והיה לה את הריח של עתליה. קמתי, ירדתי בזהירות מהאוטובוס, והלכתי לקראת אבא ואמא. שניהם היו לבושים בבגדים נקיים, ולא ממש הבנתי למה. חשבתי שהם בעבודה כמו כל מי שלא נסע להפגנת האחד במאי. אמא הורידה את משקפי השמש ושמה בתיק הקטן שלה. אבא קירב אותי אליו. לא אמרתי כלום. פחדתי ממה שיגידו על מחזיק המפתחות.

כעת הרגישה כף היד שהיתה בתוך עתליה את מחזיק המפתחות. יד אחת שלי היתה בכיס, נאבקת במגע הפלסטיק הפוצע של תקליט הוויניל הקטן והיד השנייה הסיעה את השיער מעל המצח. אמא אמרה: אנחנו רוצים לספר לך משהו. הסתכלתי עליה ומשם זו העיניים שלי לעיניים של אבא. רעדתי. ההתאהבות בעתליה נמוגה אף היא. הוצאתי את מחזיק המפתחות ואמרתי לאמא: סליחה. אבל היי, היא צחקה בהפתעה, אבל היי, מאיפה זה, יש בדיוק כזה בכלבו, ואני אמרתי שוב, סליחה אמא, די, נו, סליחה. בנקודה זו אבא שם לי יד על הכתף ואמר: תקשיב, חמוד, תקשיב רגע, זה סבא, אמא לא כל כך יודעת איך להגיד את זה, זה סבא. לא הבנתי מה אבא רוצה ממני, נו, מה עם סבא, צעקתי פתאום, קולט שבכלל לא מדברים כאן על גנבה מהכלבו, מה עם סבא, הייתי אצלו בבוקר בנגרייה.

כן, אנחנו יודעים, אבל אתה מבין, בצהריים הוא לא הרגיש טוב. סבא מת, אתה מבין? סבא מת.

מתוך ספר בכתובים.

גונן נשר מגריר עצמו לקוי שמיעה הכותב חושים. ספרו הראשון לעוף כמו נוב כימון (הקיבוץ המאוחד/ אות הזמן) זכה בפרס רמת גן לספרות ולאחרת הביקורת.